Supliment al revistei „Impact strategic”

COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 8 (175) / 2020
Indexat în
CEEOL și ROAD

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

IMPACTUL PANDEMIEI DE COVID-19 ASUPRA BALANȚEI DE PUTERE DIN SIRIA

Alexandru ȘTEFAN

The impact of the COVID-19 pandemic on Syria's balance of power

Abstract: *The Syrian conflict has lasted for almost a decade, and the chances of ousting Bashar al-Assad are dwindling. The Russian Federation and Iran continue to maintain their political, military, financial and logistical support for keeping Bashar al-Assad in power, and Turkey is politically, militarily and logistically supporting its opposing rebels. After strongly supporting rebel forces, especially their Kurdish allies, in the fight against government forces and Islamist terrorists for several years, the United States withdrew its troops from the Syrian theater.*

The year 2020 coincided, however, with the onset of the COVID-19 pandemic, a factor of instability that shapes the dynamics of the conflict and its future trajectory, but also has an impact on the strategic interests of relevant actors (USA, Russian Federation, Iran, Turkey, but also the Syrian regime).

Keywords: *Syria, USA, Russia, Iran, Turkey, COVID-19, impact, strategic interests.*

Impactul pandemiei de COVID-19 asupra balanței de putere din Siria

Rezumat: *Conflictul sirian s-a prelungit aproape un deceniu, iar șansele îndepărtării regimului Bashar al-Assad sunt tot mai mici. Federația Rusă și Iranul își mențin în continuare sprijinul politic, militar, financiar și logistic pentru menținerea la putere a lui Bashar al-Assad, iar Turcia îi sprijină politic, militar și logistic pe rebelii oponenți acestuia. După ce a susținut puternic timp de câțiva ani forțele rebele, în special pe aliații lor kurzi, în lupta împotriva forțelor guvernamentale și a teroriștilor islamiști, SUA și-a retras parte a trupelor din teatrul sirian.*

Anul 2020 a coincis, însă, cu declanșarea pandemiei de COVID-19, un factor de instabilitate care modelează dinamica conflictului și traiectoria sa viitoare, dar are impact și asupra intereselor strategice ale actorilor relevanți (SUA, Federația Rusă, Iran, Turcia, dar și regimul de la Damasc).

Cuvinte-cheie: *Siria, SUA, Rusia, Iran, Turcia, COVID-19, impact, interese strategice.*

După nouă ani de război, **Siria se află într-o poziție extrem de slabă pentru a face față pandemiei**. Sistemul de sănătate, precum și infrastructura de energie, apă și canalizare au fost în mare parte distruse în conflict, în special în fostele și actualele zone deținute de rebeli (armata arabă siriană și forța aeriană rusă au vizat deliberat spitale, clinici și lucrători din domeniul sănătății). La izbucnirea pandemiei, doar 57 de spitale și clinici erau pe deplin operaționale în Siria (totuși, chiar și acestea nu au suficiente echipamente, personal instruit și medicamente), iar în toată țara erau disponibile doar 325 de paturi la terapie intensivă, distribuite neuniform (două treimi se află în Damasc și provinciile Latakia și Tartous, adică în regiunile controlate de regim)[1].

De asemenea, pe fondul unei crize economice severe din Siria, exacerbată de pandemie și de criza financiară din Liban, veniturile statului au fost sever reduse, lăsând **puține resurse Damascului pentru a-și îmbunătăți capacitățile de sănătate și a implementa măsuri preventive optime**. Conform ONU, deja mai mult de 80% din populația Siriei trăia sub pragul sărăciei înainte de pandemie, circa

[1] Muriel Asseburg, Hamidreza Azizi, Galip Dalay, Moritz Pieper, “The Covid-19 Pandemic and Conflict Dynamics in Syria”, *SWP Comment*, No. 21, German Institute for International and Security Affairs, May 2020, pp. 1-2, URL: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2020C21_CovidSyria.pdf, accesat la 20.08.2020.

Alexandru ȘTEFAN *este doctorand în domeniul Științe politice în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București (e-mail: stefanalex1985@gmail.com).*

11 milioane de sirieni primeau asistență umanitară, iar aproape 8 milioane erau dependenți de ajutorul alimentar. Riscul de a fi infectat cu COVID-19 este cel mai mare pentru cei aproximativ 6 milioane de persoane strămutate intern, cei 130.000 de deținuți în închisorile regimului și cei zeci de mii de (suspectați) luptători ai Stat Islamic și familiile acestora, reținuți de Forțele Democrate Siriene[2]. Majoritatea acestor grupuri vulnerabile trăiesc în condiții care nu permit distanțarea fizică, nu au acces la serviciile de sănătate și, de multe ori, nici la apă potabilă.

Măsurile similare celor din alte state (închiderea parțială a frontierelor, restricțiile de mobilitate, suspendarea activităților economice neesențiale, închiderea școlilor și universităților etc.), **însă necoordonate, adoptate de regim și de autoritățile *de facto* din alte regiuni** ale țării pentru a limita răspândirea COVID-19 și pentru tratarea celor infectați **au fost afectate de dinamica conflictului**. De exemplu, închiderea frontierelor și restricțiile de călătorie au fost subminate de mișcarea continuă a luptătorilor, în special între Liban, Irak și Siria. Totodată, s-au intensificat activitățile de contrabandă pe fondul deficitului și al creșterii prețurilor, în special pentru medicamente și alimente.

Actorii implicați în conflictul sirian au fost afectați în mod diferit de pandemie, în funcție nu numai de distribuția cazurilor de COVID-19 la nivelul țării, dar și de resursele disponibile și de modul de implicare în conflict. **Din punct de vedere al balanței de putere (militare), pandemia s-a dovedit a fi în beneficiul celor cu putere aeriană și în detrimentul celor dependenți de forțe terestre**.

COVID-19 a determinat o **redistribuire a forțelor militare ale Federației Ruse** în nord-vestul Siriei, Moscova reducându-și prezența în rândul aliaților locali. Totuși, partea rusă și-a menținut angajamentul principal – de a sprijini cu forțe aeriene trupele terestre siriene și ale milițiilor aliate.

Creșterea ambițiilor Federației Ruse în Siria (și, în general, în Orientul Mijlociu), **va necesita alocarea unor sume de bani, care, în prezent, pot fi cu greu găsite în buget**, fără taxarea suplimentară a unei populații deja suprasolicitate și nerăbdătoare. **Economia rusă**, care, în 2020, se estima că va crește cu cel mult 1%[3], **este puternic afectată de efectele pandemiei de COVID-19**, scăderea prețului la petrol și lipsa investițiilor. Kremlinul a evaluat greșit amploarea și efectele pe care pandemia de COVID-19, aflată la orizont în februarie 2020, urma să le aibă și a inițiat în martie un război al prețului petrolului cu Arabia Saudită. Drept urmare, prețul petrolului Brent a scăzut de la 60 de dolari pe baril în februarie la aproximativ 20 de dolari pe baril în luna aprilie 2020. Chiar dacă în prezent este stabilizat la circa 45 de dolari pe baril, Banca Centrală a Rusiei consideră că doar menținerea prețului petrolului la un nivel scăzut pe o perioadă lungă de timp poate determina o reducere a PIB-ului cu 4%. Conform Băncii Mondiale, economia rusă s-a contractat cu 12,1% în aprilie și 10,9% în mai 2020, majoritatea sectoarelor economiei fiind afectate de o creștere negativă. Industria a scăzut cu 10% în aprilie și 7,2% în mai 2020, cele mai afectate segmente fiind producția metalurgică și de vehicule, iar sectorul extractiv a înregistrat o diminuare de 13,5% în aceeași lună. Transporturile au fost afectate de tendințele negative din celelalte sectoare și au scăzut cu 6% în aprilie și 9,5% în mai 2020[4].

Pe lângă problemele cauzate de efectele negative ale COVID-19, **poziția Rusiei în Siria va fi afectată și de costurile crescute ale intervenției**. Deși sunt dificil de estimat în condițiile în care Kremlinul nu este transparent în ceea ce privește costurile misiunilor din Siria, datele disponibile în mass-media indică o povară ridicată pentru bugetul rus. Spre exemplu, conform unei analize realizate în octombrie 2015 de către ziarul *Moscow Time*, Federația Rusă cheltuia zilnic circa 4 milioane de dolari pe raidurile aeriene în republica arabă[5]. Chiar dacă numărul incursiunilor aeriene în Siria a scăzut, putem considera că operarea unei flote aeriene în regim de război implică costuri stabile. În plus, la nivelul anului 2018, armata rusă pierduse cel puțin 30 de aeronave (avioane de vânătoare, elicoptere și drone) în Siria, ceea ce presupune un efort bugetar suplimentar pentru înlocuirea acestora pentru a nu fi afectată capacitatea de luptă a aviației ruse. La acestea se adaugă cheltuielile zilnice cu personalul militar, costurile întreținerii bazelor militare și a echipamentelor din Siria, dar și compensațiile acordate familiilor soldaților răniți sau uciși.

Deși impactul pandemiei, dar și scăderea prețurilor la petrol și a cererii globale, i-a accentuat dificultățile economice, **Rusia își va menține obiectivele în Siria** – prevenirea unei schimbări de regim la Damasc care să fie condus de Occident și consolidarea rolului Moscovei de „mare putere” și de actor cheie în soluționarea conflictelor.

Turcia va continua să acționeze ca forță destabilizatoare în Siria. Chiar dacă și Ankara a fost

---

[2] *Ibidem*, p. 2.

[3] ***, “Fitch cuts Russia’s 2020 GDP growth forecast to 1% from 2%”, *Reuters*, 19 March 2020, URL: https://www.reuters.com/article/russia-economy-gdp-idUSL8N2BC76Q, accesat la 21.08.2020.

[4] ***, *Russia: Recession and Growth under the Shadow of a Pandemic*, Russia Economic Report, No. 43, World Bank Group, July 2020, pp. 6-7, URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34219/Russia-Recession-and-Growth-Under-the-Shadow-of-a-Pandemic.pdf?sequence=4&isAllowed=y, accesat la 02.09.2020.

[5] Peter Hobson, “Calculating the Cost of Russia’s War in Syria”, *The Moscow Times*, 20 October 2015, URL: https://www.themoscowtimes.com/2015/10/20/calculating-the-cost-of-russias-war-in-syria-a50382, accesat la 27.08.2020.

afectată de COVID-19, este puțin probabil să își limiteze intervenția militară în Siria. Obiectivele strategice ale Turciei vor viza în continuare:

i. evitarea unui nou val de refugiați către teritoriul turc prin crearea în Idlib a unei zone de siguranță în care să poată reloca sirienii care se refugiază din calea ofensivei regimului al-Assad;

ii. menținerea pârghiilor de influență asupra procesului de pace, prin potențarea capabilităților grupărilor rebele pe care le controlează în nordul Siriei. Așa-numita „Armată Națională Siriană" va fi utilizată atât împotriva forțelor kurde, cât și pentru stoparea ofensivei Armatei siriene în Idlib;

iii. valorificarea puterii militare pentru **blocarea apariției unui teritoriu autonom kurd** pe partea siriană a frontierei cu Turcia, precum și pentru împiedicarea obținerii de către kurzi a oricărei forme de statut politic sau recunoaștere constituțională. Totuși, este previzibilă evitarea de către Ankara a unor acțiuni militare majore împotriva kurzilor la est de Eufrat, pentru a nu forța SUA să reacționeze în sprijinul Forțelor Democrate Siriene.

SUA nu va limita aspirațiile regionale ale Ankarei, deoarece diplomația americană nu consideră oportună intrarea într-un nou conflict cu unul dintre cei mai mari membri NATO, cu atât mai mult cu cât este foarte probabilă câștigarea de către Recep Tayyip Erdoğan a alegerilor generale din 2023 (situație în care acesta ar fi la putere până, cel puțin, în 2028). Drept urmare, Washingtonul va continua să își manifeste îngrijorarea față de încălcările drepturilor omului de către Ankara și milițiile pe care le susține în nordul Siriei, dar este puțin probabil să adopte noi sancțiuni împotriva Turciei care, așa cum a amenințat președintele Trump în 2019, ar putea „distruge" rapid economia turcă. **În ce privește Siria**, **interesele SUA nu vor suferi modificări majore**, Washingtonul urmând să acționeze în plan operațional pentru împiedicarea resurgenței grupării Stat Islamic (inclusiv prin prisma oportunităților oferite de pandemie), limitarea influenței regionale a Iranului, respectiv protejarea aliaților regionali, în special Israelul, de amenințările Teheranului. O eventuală diminuare suplimentară a forțelor americane dislocate în Siria și Irak va afecta, însă, capacitatea SUA de a-și proteja aceste obiective.

Iranul, afectat puternic de pandemie, a fost forțat să se concentreze asupra evoluțiilor interne, mai ales pe fondul înrăutățirii dificultăților economice din cauza scăderii semnificative a prețurilor internaționale ale petrolului. Astfel, Teheranul **a trebuit să își ajusteze prezența și activitățile în Siria**, resursele financiare iraniene menite să-și sprijine aliații fiind considerabil restricționate. În plus, pandemia a determinat un număr semnificativ de forțe libaneze Hezbollah și unități irakiene care operează în Siria să se întoarcă acasă, afectând astfel poziția generală a Iranului în teritoriu. Pe de altă parte, regimul iranian s-a confruntat în ultimii ani cu multe probleme atât în plan intern, cât și în politica externă, dar influența sa regională s-a menținut la un nivel ridicat. În perioada următoare, **este previzibilă o reducere considerabilă a activităților militare în Siria**, cel puțin până la stabilizarea epidemiei de coronavirus, cu atât mai mult cu cât Teheranul este preocupat și de menținerea și consolidarea influenței în Irak. Efectele negative ale COVID-19 asupra economiei naționale vor diminua și încercările iraniene de asigurare a controlului asupra unor puncte strategice din Siria, precum frontiera siriano-irakiană, ca urmare a previzibilelor dificultăți în plata mercenarilor recrutați pentru a lupta în Siria, respectiv în furnizarea de stimulente financiare pentru triburile loiale din regiune. Diminuarea resurselor disponibile va afecta inclusiv planurile Iranului de a se implica în reconstrucția economică a Siriei.

Pe fond, însă, **obiectivele strategice ale Iranului în Siria nu se vor modifica semnificativ**, Teheranul urmând să prioritizeze în continuare acordarea de sprijin Damascului pentru recâștigarea controlului asupra întregului teritoriu, respectiv îndepărtarea totală a forțelor militare americane din Siria. Este relevant de menționat că regimul teocratic iranian a dovedit până în prezent o capacitate extraordinară de adaptare și de rezolvare a situațiilor de criză (chiar dacă analiștii internaționali au tot prezis în ultimii 20 de ani „colapsul iminent"), sens în care este rezonabil să presupunem că va continua să influențeze evoluția conflictului din Siria, dar și situațiile din Irak și Liban.

Nu în ultimul rând, organizația teroristă **Stat Islamic** a încercat să exploateze în interes propriu situația, profitând de faptul că actorii regionali și internaționali sunt concentrați asupra gestionării pandemiei – pentru a-și **crește profilul și pentru a-și revigora rețeaua**. Într-un comunicat emis în luna mai 2020, purtătorul de cuvânt al Statului Islamic, Abu Hamza al-Quraishi, i-a încurajat pe membrii grupării să își intensifice activitățile teroriste, descriind COVID-19 ca o pedeapsă pentru „cruciați" și promițând „oportunități mari" pentru membrii grupării: „Allah, prin voia sa, a trimis o pedeapsă tiranilor noștri și urmașilor lor (...) care nu poate fi văzută cu ochiul liber (…). Astăzi suntem încântați de această pedeapsă a lui Allah pentru voi. Trebuie să vă pregătiți orice putere aveți și să fiți cât se poate de duri împotriva vrăjmașilor lui Allah. Nu lăsați să treacă o singură zi fără a le face viața îngrozitoare"[6]. Apelurile liderului terorist au dus la

[6] ***, "Islamic State Calls COVID-19 God's punishment for foes: tape", *Reuters*, 28 May 2020, URL: https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-islamicstate/islamic-state-calls-covid-19-gods-punishment-for-foes-tape-idUSKBN2343B9, accesat la 15.09.2020.

o **creștere a atacurilor în Siria**, precum și a revoltelor și a încercărilor de evadare din închisori, în special din facilitățile de detenție ale Forțelor Democratice Siriene. Conform oficialilor ONU, circa 10.000 de luptători ai Stat Islamic continuă să activeze în Siria și Irak, la circa doi ani de la așa-numita înfrângere a grupării, iar „amenințarea globală din partea Stat Islamic probabil va crește dacă comunitatea internațională nu reușește să facă față acestei provocări. Este necesară o acțiune decisivă din partea statelor membre din motive umanitare, ale drepturilor omului și ale securității"[7].

În context, apelul lui Vladimir Voronkov, subsecretarul ONU pentru combaterea terorismului, de identificare a unor soluții pentru repatrierea persoanelor suspecte de colaborare cu gruparea Stat Islamic, aflate în prezent în detenție în Siria și Irak, nu este întâmplător. Prezența acestora în areal reprezintă un **factor de presiune suplimentar** asupra celor două state care se confruntă deja cu probleme ca urmare a necesității identificării unor măsuri pentru combaterea noului coronavirus. **Pentru Siria și Irak, situația actuală este de tip *lose-lose*,** fără perspective pozitive. Realocarea de resurse financiare și umane pentru combaterea COVID-19 are **un efect negativ asupra eforturilor de combatere a terorismului,** sprijinul extern – insuficient în condițiile crizei globale – fiind vital pentru menținerea capacității statale de a răspunde violențelor. De partea cealaltă, însă, grupările teroriste și insurgente, care nu se confruntă cu presiuni din partea populației pentru a identifica soluții la criză, profită de poziția slăbită a autorităților centrale pentru a iniția acțiuni care să le slăbească.

Concluzii

Efectele pandemiei de COVID-19 vor modela în anii următori evoluțiile interne din Siria. Totuși, **este puțin probabil ca pandemia să devină un „moment de cotitură" în dinamica conflictului sau în traiectoria sa viitoare**. Mai degrabă, **actorii relevanți** (SUA, Federația Rusă, Iran, Turcia, dar și regimul de la Damasc) **vor continua să își urmeze interesele strategice în Siria** (acestea sunt considerate esențiale în balanța de putere la nivelul regiunii și nu numai). **Unii dintre aceștia, însă, vor trebui să își ajusteze prioritățile operaționale**, în funcție de impactul pandemiei asupra propriilor resurse.

[7] ***, *Eleventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat*, Counter-Terrorism Committee Executive Directorate / Analytical Support and Sanctions Monitoring Team / Office of Counter-Terrorism, 4 August 2020, URL: https://undocs.org/en/S/2020/774, accesat la 15.09.2020.

Bibliografie:

1. ASSEBURG, Muriel; Hamidreza AZIZI, Galip DALAY, Moritz PIEPER, "The Covid-19 Pandemic and Conflict Dynamics in Syria", *SWP Comment*, No. 21, German Institute for International and Security Affairs, May 2020, URL: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2020C21_CovidSyria.pdf.
2. HOBSON, Peter, "Calculating the Cost of Russia's War in Syria", *The Moscow Times*, 20 October 2015, URL: https://www.themoscowtimes.com/2015/10/20/calculating-the-cost-of-russias-war-in-syria-a50382.
3. ***, *Eleventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat*, Counter-Terrorism Committee Executive Directorate / Analytical Support and Sanctions Monitoring Team / Office of Counter-Terrorism, 4 August 2020, URL: https://undocs.org/en/S/2020/774.
4. ***, "Fitch cuts Russia's 2020 GDP growth forecast to 1% from 2%", *Reuters*, 19 March 2020, URL: https://www.reuters.com/article/russia-economy-gdp-idUSL8N2BC76Q.
5. ***, "Islamic State Calls COVID-19 God's punishment for foes: tape", *Reuters*, 28 May 2020, URL: https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-islamicstate/islamic-state-calls-covid-19-gods-punishment-for-foes-tape-idUSKBN2343B9.
6. ***, *Russia: Recession and Growth under the Shadow of a Pandemic*, Russia Economic Report, No. 43, World Bank Group, July 2020, URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34219/Russia-Recession-and-Growth-Under-the-Shadow-of-a-Pandemic.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Colocviu strategic
Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Pagină web: https://cssas.unap.ro/ro/cs.htm
e-ISSN 1842-8096, 1321/2020

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Adresă: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: https://cssas.unap.ro